

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Recenzie:

Cristian Pop, Mihaela Roșu și Rarița Zbranca, Munca în cultură și cultura muncii. Transformări ale modului de organizare a muncii în pandemia Covid-19 – provocări, nevoi și așteptări în câmpul cultural clujean, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2023, 88 p., ISBN 978-606-37-1649-2

Silviu G. Totelecan

How to cite this article:

Totelecan, Silviu G. (2024) *Cristian Pop, Mihaela Roșu și Rarița Zbranca, Munca în cultură și cultura muncii. Transformări ale modului de organizare a muncii în pandemia Covid-19 – provocări, nevoi și așteptări în câmpul cultural clujean, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2023, 88 p., ISBN 978-606-37-1649-2, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 22, pp. 217–*

© 2024: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

RECENZII

Cristian Pop, Mihaela Roșu și Rarița Zbranca, *Munca în cultură și cultura muncii. Transformări ale modului de organizare a muncii în pandemia COVID-19 – provocări, nevoi și așteptări în câmpul cultural clujean*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2023, 88 p., ISBN: 978-606-37-1649-2.

Studiul „*Munca în cultură și cultura muncii...*”, semnat de Cristian Pop, Mihaela Roșu și Rarița Zbranca, a fost elaborat în urma unor anchete sociologice, pe bază de chestionar, desfășurate la finele anului 2018 și, mai recent, între 2 octombrie 2021 și 20 ianuarie 2022, la care se adaugă focus-grupuri cu artiști și lucrători culturali, cu organizatori de evenimente socio-culturale în Zona Metropolitană Cluj și cu reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale active în sectorul cultural, respectiv ai instituțiilor publice care-și desfășoară activitatea în acest domeniu. Datele empirice prezentate în lucrare au fost furnizate de 127 de persoane („artiști”), care muncesc în domeniul artelor vizuale, teatrului, dansului, operei, muzicii, industriilor creative culturale, la care se adaugă cele relatate de 86 de „lucrători culturali” (de la manageri și mediatori culturali, până la tehnicieni și responsabili de comunicare din cultură). Respondenții chestionați provin din două regiuni de dezvoltare, regiunea Nord-vest și București-Ilfov, și au fost, în proporție de 96%, persoane cu educație superioară.

Datele cantitative au fost completate cu informația obținută prin prelucrarea luărilor de poziție exprimate de participanții la cele trei focus-grupuri organizate de echipa de cercetare, la întâlnirile online în care au fost dezbătute chestiuni legate de condițiile de muncă din mediul cultural public și privat, de resursele mobilizate de artiști și lucrători culturali, de factorii care au influențat transformările din ultimii ani din sectorul cultural, de efectele pandemiei de Covid19 asupra activităților desfășurate, de nevoile celor din sectorul cultural și așteptările lor viitoare (p. 19). Cel de-al treilea tronsoan de date cu care se operează în acest studiu vine din documentarea situației socio-economice a actorilor din câmpul cultural local, din agregarea informațiilor financiare a 156 de organizații neguvernamentale (a aproximativ 14,4% dintre cele active la începutul anului 2022, în Zona Metropolitană Cluj, cu obiect de activitate declarat arta și/sau cultura), respectiv a nouă dintre cele 14 instituții publice, considerate a fi principalii actori ai sectorului cultural public din Zona Metropolitană Cluj (p. 68).

Cercetarea a fost derulată în cadrul proiectului „Cluj Future of Work”, proiect cofinanțat de Fondul European de Dezvoltare Regională prin „Urban Innovative Actions”, la care a participat un consorțiu compus din Primăria Cluj-Napoca, Centrul Cultural Clujean și alte opt organizații locale: Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Cluj, Clusterul de Industrii Creative Transilvania, Festivalul Internațional de Film Transilvania, Universitatea de Artă și Design ș.a. Semnatarii raportului de cercetare țin să precizeze încă de la începutul lucrării că operarea cu un *eșantion de conveniență* face dificilă extrapolarea rezultatelor studiului la populația artiștilor și lucrătorilor culturali din întreaga țară (p. 7), precum și că asta îngrădește comparativismul cu sectoarele culturale din alte țări sau cu situația muncii în cultură la nivel european. De asemenea, se precizează că persistența unei *organizări non-unitare a informațiilor* pe care le dețin în România diverse autorități publice cu atribuții în monitorizarea sectorului cultural din țara noastră, a datelor despre organizațiile și instituțiile culturale, face dificilă dacă nu imposibilă o bună structurare a empiriei în funcție de actorii din câmp, de subiecții individuali și/sau instituționali, ceea ce creează dificultăți suplimentare în economico-financiară a câmpului cultural local și/sau național.

Dintre chestiunile evidențiate de raportul de cercetare, atrag atenția referirile la veniturile precare ale artiștilor și lucrătorilor culturali, care, pentru a putea avea un trai decent sunt obligați a le completa cu cele din alte activități sau a recurge la sprijinul financiar al familiei. Se precizează în

studiu că pandemia a adus cu sine reducerea veniturilor comparativ cu anii precedenți, venituri care nu acoperă în mod corespunzător necesitățile muncitorilor intelectuali în câmpul cultural, dată fiind scăderea drastică a numărului de proiecte în care aceștia au mai putut fi implicați, datorită îngrădirii desfășurării colaborărilor profesionale și, nu în cele din urmă, restrângerii contactului cu publicul. Cei chestionați de echipa coordonată de Cristian Pop, Mihaela Roșu și Rarița Zbranca menționează, în mai multe rânduri că, spre deosebire de perioada de dinainte de pandemie, a avut loc o creșterea a părții administrative a muncii desfășurate de ei, în defavoarea celei considerate creative. Nu sunt puțini cei care afirmă că asta a venit la pachet cu o deteriorare a sănătății fizice și mentale.

Un efect aparent pozitiv al pandemiei a fost creșterea consumului cultural în format digital și dezvoltarea de noi modele de *expunere/afișare/prezentare/înărmare/ecranizare a culturalului*, prin care să se ajungă mai ușor la publicul aflat în carantină. Însă, apariția acestora nu a reușit să împiedice restructurarea și chiar dispariția unor activități culturale sau, mai grav, concedierea angajaților și închiderea unor organizații din sectorul cultural (p. 14). De precizat aici că, în conformitate cu datele Eurostat, citate în lucrare (nota 1, p. 15), în 31 ianuarie 2022, în România se înregistra cel mai mic procent din Uniunea Europeană de persoane ocupate în sectorul cultural, respectiv 1,4% din forța de muncă a țării.

Tipul de problematici cu care se confruntă sectorul cultural este fără îndoială unul destul de divers, precum varietatea actorilor din care se compune acesta. Cu un număr relativ modest de profesioniști în domeniu (și aici reiau afirmația unui manager cultural, p. 49, prezentă în secțiunea IV. „Transformări ale muncii în cultură. Resurse și nevoi”), „E complicat, pentru că muncim mult, ne suprasolicităm și ne auto-exploatăm”. Orașul pare-se că nu oferă spațiile de producție și de expunere necesare ai permite artistului contactul nemediat cu publicul, iar acolo unde aceste chestiuni nu se (mai) pun – în general în instituțiile publice – fiind „asigurate salariile și cheltuielile de întreținere” (bărbat, funcție de decizie în instituție publică, p. 49), factorii de decizie nu înțeleg că „nu e suficient să îți asiguri banii de salarii”, ci e nevoie de a mobiliza resurse financiare ample pentru a organiza expoziții serioase, care să atragă publicul, să nu se rezume la a „pune niște piese într-o vitrină și atât”. Nevoia de capital obligă asociațiile culturale să urmărească „toate liniile de finanțare de la nivel european și posibilitățile de colaborare transnaționale cu alte entități” (bărbat, președinte asociație culturală, p. 50) în speranța că la un moment dat s-ar putea accesa resurse financiare ceva mai consistente și antama colaborări artistice în proiecte mai mari. Din păcate, pandemia a îndepărtat aceste deziderate, datele financiare analizate în cadrul cercetării, atât în ceea ce privește instituțiile investigate din cadrul sectorului cultural public, cât mai ales a organizațiilor parte a „sectorului independent”, indică o scădere generală a veniturilor comparativ cu perioada pre-pandemie (vezi tabelul 1, p. 72), doar de câteva procente în sectorul public (de la 34,3 milioane euro în 2019 la 33 de milioane în 2020), dar de aproape o treime în zona privată (de la 9,1 milioane euro în 2019, la 6,3 milioane în 2020).

Silviu G. Totelecan

Costică Brădățan, *Elogiul eșecului. Patru pilde de umilitate*, traducere de Vlad Russo, București, Editura Spandugino, 2024, ISBN: 978-630-6543-47-2, 328 pp.

Profesor de studii umaniste în Statele Unite, la Texas Tech University, Costică Brădățan a publicat eseuri în *New York Times*, *Washington Post*, *Times Literary Supplement* sau *Aeon*. Cea mai recentă carte a sa, *In Praise of Failure. Four Lessons in Humility* (Harvard University Press, 2023), a câștigat Premiul PROSE pentru Excelență în Filozofie, acordat de Asociația Editorilor Americani în 2024.

Una dintre cele mai bine scrise cărți de filosofie a ultimilor ani, *In Praise of Failure* a apărut în 2024 și în România, în traducerea lui Vlad Russo – *Elogiu eșecului. Patru pilde de umilitate* – la Editura Spandugino. Cartea este o veritabilă călătorie în istoria ideilor, o recuperare modernă a conceptului de eșec.